

Homer, *Odiseja* 23

Preveo: Neven Jovanović

Pretposljednje pjevanje *Odiseje* dio je svojevrsnog pogovora, pripovjeda što je bilo nakon vrhunca epa. Prisjetimo se: u prvoj narativnoj liniji djela, nakon sastanka bogova na Olimpu, zatječemo Odiseja kod Kalipso, da bi odmah uslijedio prikaz nevolja Odisejeve žene i sina, u čiji su se dom uselili neželjeni gosti, brojni mladi prosoci koji Odiseja smatraju mrtvim (godine su prošle od pada Troje i povratka ostalih grčkih junaka) i žele da se Penelopa uda za nekog od njih; dok Penelopa odugovlači, prosoci uživaju u imovini kuće koja je ostala bez zaštitnika. Telemaha, koji tek izlazi iz puberteta, a odrastao je bez oca, nitko ne shvaća ozbiljno; put do Menelaja bit će Telemahov prvi iskorak u svijet odraslih. Za to vrijeme, Odisej odlučuje, nakon sedam godina, napustiti Kalipso; na splavi stigne gotovo do zemlje Feačana, ali ga Posejdon pokušava utopiti; Ino i Atena spase Odiseja. Brodolomca sretne Nausikaja; on Feačanima ispriповjedi sve svoje pustolovine (o kojima priča i Penelopi u 23. pjevanju). Treću narativnu sekvenciju, koja zauzima više od polovice epa, čine Odisejev povratak na Itaku, njegova transformacija u prosjaka, okupljanje male skupine vjernih pomagača, savladavanje zadatka koji je Penelopa zadala te, u 22. pjevanju, ubijanje prosaca i njihovih pristalica.

Suvremeni prijevod *Odiseje*?

Danas, u svijetu u kojem malo ljudi čita starogrčki, Homer na nekom od suvremenih jezika mora biti zamjena za izvornik. Riječima Petera Greena, suvremeni prijevod mora Homerovu *Odiseju*, uz minimum ometanja i dodavanja, predstaviti publici koja zapravo ne zna ništa o pjesmi, ni o onome što joj je prethodilo, ni o okolnostima u kojima je pjesma nastala (Homer 2018a). Pritom prijevod mora biti pjesnički (prozna bi parafraza bila nešto posve drugo i tražila bi temeljitu preobliku), a mora i zadržati drugost homerskog doba, dvadeset osam stoljeća daleko od nas, a daleko i od samih Grka Periklove i Platonove Atene. No, prije svega prijevod mora biti *razumljiv* i omogućiti uživanje u čitanju i priči.¹

U hrvatskoj je književnosti, igrom slučaja, i Homera *Ilijade* i onog *Odiseje* zamijenio Homer filologa Tome Maretića (1854–1938). Generacije se u školi koriste isključivo Maretićevim prijevodom te on ima status kanonskog teksta. Drugog cjelovitog

¹ Upravo iz ovih razloga na engleskom govornom području, primjerice, prijevodi Homera pojavljuju se neprestano, čak konkurirajući međusobno; usporedi, uz citirano djelo Homer 2018a, npr. Homer 1967 (preveo Richmond Lattimore), Homer 1996 (preveo Robert Fagles), Homer 1998 (preveo Robert Fitzgerald, prvi put objavljeno 1961), Homer 2018b (prevela Emily Wilson).

prijevida osim Maretićeva ni nemamo.² Taj prepjev, međutim, danas je teško razumljiv, a vjerojatno je zvučao ponešto arhaično i godinu dana nakon Šenoine smrti, 1882, kada je po prvi put objavljena *Odiseja*. Maretićev je prepjev specifičan doživljaj Homera s kraja devetnaestog stoljeća – doživljaj ne nužno pogrešan, ali svakako ne jedini moguć. Usto, prepjev je i ilustracija nečeg Homeru sasvim stranog: on je izvedba Maretića-standardizatora, ostvarenje njegove vizije hrvatskog književnog jezika krajem devetnaestog stoljeća.³

Kako bi mogao izgledati drugačiji prepjev Homera, prepjev koji bi za 21. stoljeće pokušao dostići ciljeve navedene u prvom odlomku ovog teksta? Razmišljajući o tome, stavljam na uvid prijevod 23. pjevanja *Odiseje*.

Prijevod nije u akcenatski zasnovanom surogatu heksametra kakav je razvio Maretić,⁴ već u šesnaestercima. Šesnaesterac je stih, s jedne strane, vrlo dugo prisutan u hrvatskoj književnosti – nalazimo ga u pjesmama zapisanim u 14. i 16. stoljeću, ali i u suvremenoj poeziji; živio je barem do Nazorova doba.⁵ Pritom šesnaesterac, barem po našem današnjem dojmu, nije obilježen specifičnim „etosom” narodne pjesme kakav ima deseterac; s druge strane, šesnaesterac je dovoljno dug da bude ekvivalent heksametru; napokon, mjesto naglaska u šesnaestercu nije ključno, pa stih zadržava određenu poetsku vrijednost i u današnjoj situaciji u kojoj novoštokavska akcentuacija nije neizostavna komponenta standardnog jezika.⁶ Šesnaesterac je ovog prijevida jednakosložan (to znači da svaki stih ima po šesnaest slogova). Njegova su osnova načelno parovi trohejskih osmeraca. No, u pojedinim će se stihovima (npr. 67, 138, 166, 197, 203) naći i drugačiji ustroj, kojim se svjesno remeti rutina ritma.

² O Maretićevu prijevodu i (malobrojnim) drugim hrvatskim djelomičnim prijevodima i eksperimentima vidi Šoljan 1991, Marotti 2020.

³ Evo prvih stihova 23. pjevanja u Maretićevu prijevodu, prema izdanju dostupnom na Carnetovu portalu e-lektire (Homer 1987): „Starica u sobe gornje Euriklija ijučuć ode / Gospodarići javit, da muž joj je dragi u domu; / Sve joj koljena dršču, i noge poskakuju same. / Čelo glave joj stane i riječ joj prozbori ovu: / Diži se, dijete drago, Penelopa, očima svojim / Ono da ugledaš sad, što očekuješ od srca svedni. / Tu je Odisej u domu u svojemu, kasno doduše, / Junačke prosce je sve poubijao, koji mu kuću / Potiraše i dobro izjedaše, gnjetoše sina.”

⁴ O hrvatskom prijevodnom heksametru i njegovoj tradiciji, s daljnjom literaturom, vidi Škiljan 1982.

⁵ Primjeri su pjesme „Bog se rodi v Vitliomi / djavlju silu tagda slomi...” (zapisano 1380); „Odiljam se, moja vilo, Bog da nam bude u družbu...” (Ranjinin zbornik, početak 16. st); iz Nazorova stvaralaštva usp. Galiotova pesan (1906): „Pokle su me prikovali zlizane za ove daski...” i Majka pravoslavna (1943): „Jesi li se nasjedila na garištu kuće svoje...”

⁶ Slamnig 1981: 82–83: „Akcenatski stih nije moguć ako nema ustaljena akcenta, ortoepije, u književnom jeziku, tako da se on mogao razviti tek onda kad je novoštokavska akcentuacija uzeta kao osnova književnog izgovora za sve Hrvate. To se dogodilo nekako u vidu proglašenja četrdesetih godina prošlog stoljeća, ali ta akcentuacija kao svehrvatski zahtjev postoji samo za određene, svečane zgode – kazalište, govorništvo, danas za radio i televiziju. Praktički vlada i kod Hrvata i kod Srba paziepija; dijalekatske, lokalne ili žargonske crte u naglasku nisu zazorne.”

Osnova je prijevoda izdanje Homer 1919, dostupno na *Perseus Digital Library*. Služio sam se komentarom Homer 1884. Poticaj za nastanak ovog prijevoda dao je projekt Centra za helenske studije Sveučilišta Harvard *Odyssey 'Round the World* (studenti i prosinac 2020) u kojem su sudjelovali i studenti i nastavnici Odsjeka za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.⁷

Literatura

- Kontić, Marta. 2021. *Odyssey 'Round the World*. *Latina et Graeca* n. s. 39: 97–98.
- Marotti, Bojan. 2020. Tri Lászlóova prijevoda Zaziva Muze u Ilijadi. *Filologija* 74: 49–73. <https://doi.org/10.21857/ypn4oc10x9>. (Posljednji pristup 23. kolovoza 2021.)
- Homer. 1919. *The Odyssey*, priredio A. T. Murray. London: William Heinmann; New York: G.P. Putnam's Sons (digitalno izdanje u zbirci Perseus Digital Library, priređeno pod nadzorom Lise Cerrato, William Merrilla, Ellija Mylonasa, Davida Smitha. Cambridge, Massachusetts: Trustees of Tufts University).
- Homer. 1884. *Odysee*, priredili Karl Friedrich Ameis i Karl Hentze. Leipzig: Teubner (digitalni faksimil na archive.org, ark:/13960/t1sf3p33w; posljednji pristup 23. kolovoza 2021.)
- Homer. 1967. *The Odyssey of Homer*. Translated with an introduction by Richmond Lattimore. New York: Harper & Row, Publishers, Inc.
- Homer. 1996. *The Odyssey*. Translated by Robert Fagles. Harmondsworth: Penguin Books Ltd.
- Homer. 1998. *The Odyssey*. Translated by Robert Fitzgerald. New York: Farrar, Straus and Giroux. (Prijevod prvi put objavljen 1961.)
- Homer. 1987. *Odiseja*, preveo i protumačio Tomo Maretić. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske. <https://lektire.skole.hr/djela/odiseja/> (Posljednji pristup 23. kolovoza 2021.)
- Homer. 2018a. *The Odyssey*: translated by Peter Green. Oakland, California: University of California Press.
- Homer. 2018b. *The Odyssey*: translated by Emily Wilson. New York: W. W. Norton & Company.
- Slamnig, Ivan. 1981. *Hrvatska versifikacija: narav, povijest, veze*. Zagreb: Liber.
- Škiljan, Dubravko. 1982. Prevođenje antičkih stihova. *Latina et Graeca* 20: 14–34 (pretisak: Škiljan, Dubravko. 1992. *Dijalog s antikom: eseji iz antičke lingvistike*. Zagreb: Latina et Graeca. 103–121).
- Šoljan, Antun. 1991. Uz novo čitanje Maretićeve Odiseje. *Sloboda čitanja*. Zagreb, 149–189. (izvornik: *Forum* 17 (1978): 3. 331–350).

⁷ Prikaz projekta u Kontić 2021.

Odiseja 23: Penelopa prepoznaje Odiseja

γρηῦς δ' εἰς ὑπερῶ' ἀνεβήσετο καρχαλώωσα,
 δεσποίνῃ ἐρέουσα φίλον πόσιν ἔνδον ἔοντα·
 γούνατα δ' ἐρώσαντο, πόδες δ' ὑπερικταίνοντο.
 στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν·
 ἔγρευο, Πηνελόπεια, φίλον τέκος, ὄφρα ἴδῃαι 5
 ὀφθαλμοῖσι τεοῖσι τὰ τ' ἔλδαι ἥματα πάντα.
 ἦλθ' Ὀδυσσεὺς καὶ οἶκον ἰκάνεται, ὄψέ περ ἔλθῶν.
 μνηστῆρας δ' ἔκτεινεν ἀγήνορας, οἳ θ' ἔδον οἶκον
 κήδεσκον καὶ κτήματ' ἔδον βιόωντό τε παῖδα.

τὴν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια· 10
 μαῖα φίλη, μάργην σε θεοὶ θέσαν, οἳ τε δύνανται
 ἄφρονα ποιῆσαι καὶ ἐπίφρονά περ μάλ' ἔοντα,
 καὶ τε χαλιφρονέοντα σαοφροσύνης ἐπέβησαν·
 οἳ σέ περ ἔβλαψαν· πρὶν δὲ φρένας αἰσίμη ἦσθα.
 τίπτε με λωβεύεις πολυπενθέα θυμὸν ἔχουσαν 15
 ταῦτα παρῆξ ἐρέουσα καὶ ἐξ ὕπνου μ' ἀνεγείρεις
 ἠδέος, ὅς μ' ἐπέδησε φίλα βλέφαρ' ἀμφικαλύψας;
 οὐ γάρ πω τοιόνδε κατέδραθον, ἐξ οὗ Ὀδυσσεὺς
 ὤχετ' ἐποσόμενος Κακοῖλιον οὐκ ὀνομαστήν.
 ἀλλ' ἄγε νῦν καταβῆθι καὶ ἄψ ἔρχεο μέγαρόνδε. 20
 εἰ γάρ τίς μ' ἄλλη γε γυναικῶν, αἶ μοι ἕασι,
 ταῦτ' ἐλθοῦσ' ἠγγεῖλε καὶ ἐξ ὕπνου ἀνεγείρειν,
 τῶ κε τάχα στυγερώς μιν ἐγὼν ἀπέπεμψα νέεσθαι
 αὐτίς ἔσω μέγαρον· σὲ δὲ τοῦτό γε γῆρας ὀνήσει.

τὴν δ' αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια· 25
 οὐ τί σε λωβεύω, τέκνον φίλον, ἀλλ' ἔτυμόν τοι
 ἦλθ' Ὀδυσσεὺς καὶ οἶκον ἰκάνεται, ὡς ἀγορεύω,
 ὁ ξεῖνος, τὸν πάντες ἀτίμων ἐν μεγάροισι.
 Τηλέμαχος δ' ἄρα μιν πάλαι ἦδεεν ἔνδον ἔοντα,
 ἀλλὰ σαοφροσύνησι νοήματα πατρὸς ἔκευθεν, 30
 ὄφρ' ἀνδρῶν τίσαιτο βίην ὑπερηνορέοντων.

ὡς ἔφαθ', ἡ δ' ἐχάρη καὶ ἀπὸ λέκτροιο θοροῦσα
 γρηῖ περιπλέχθη, βλεφάρων δ' ἀπὸ δάκρυον ἦκεν·
 καὶ μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
 εἰ δ' ἄγε δή μοι, μαῖα φίλη, νημερτὲς ἐνίσπες, 35

Eurikleja popela se na gornji kat, smijala se,
 gazdarici vijest nosila o povratku dragog muža;
 koljena su klecala joj, stare su se noge plele.
 Nad krevetom ona stade i ovakve riječi reče:
 „Probudi se, Penelopo, dijete moje, neka vide 5
 tvoje oči ono za čim cijelo ovo vrijeme čezneš.
 Vratio se Odisej, on kući dođe, mada kasno.
 Sve je prosce poubijio, junačine, što mu dvore
 razvališe, imovinu izjedoše, gnjaveć sina.”

Odgovori na to odmah promišljena Penelopa: 10
 „Teto draga, bogovi su tebi pamet uzeli, jer
 oni mogu najmudrijeg u bezumnog pretvoriti,
 ko što mogu maloumnom glavu natrag razbistriti;
 tebe sad su udesili, a držala si se dobro.
 Što se rugaš mome srcu prepunome ljutog jada, 15
 pa gluposti pričajući iz slatkoga sna me budiš
 koji me svu obuzeo, sklopio mi čvrsto oči?
 Nisam tako zaspala još otkako Odisej ode
 u Zlotroju onu što joj ime nek se ne spominje.
 Nego, hajde, sad silazi, lijepo se u tinel vrati. 20
 Da je bilo koja druga od žena iz moje svite
 došla noseć takve vijesti i budeći me oda sna,
 brzo bih je otpravila tako da bi zapamtila
 natrag do tinela; tvoju sijedu kosu poštovat ću.”

Odvrti joj na to mila pomoćnica Eurikleja: 25
 „Ne rugam se, dijete drago, već doista vratio se
 Odisej, on kući dođe, baš je tako kako kažem,
 kao gost kog svi u dvoru vrijeđali su i psovali.
 Telemah je već odavno znao tko je to u domu,
 ali mudro planove je oca svojeg prikrivao 30
 dok taj nije bahatima silu kaznom naplatio.”

Tako reče, a gospa se razveseli, s kauča skoči,
 baku grli oko vrata, na oči joj suza dođe;
 ovako joj progovori, riječ krilatu upućuje:
 „Hajde onda, teto draga, pouzdano ti mi reci 35

εἰ ἔτεδὸν δὴ οἶκον ἰκάνεται, ὡς ἀγορεύεις,
ὅπως δὴ μνηστήρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφῆκε
μοῦνος ἑών, οἱ δ' αἰὲν ἀολλέες ἔνδον ἔμμινον.

τὴν δ' αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια·
οὐκ ἴδον, οὐ πυθόμην, ἀλλὰ στόνον οἶον ἄκουσα 40
κτεινομένων· ἡμεῖς δὲ μυχῶ θαλάμων εὐπήκτων
ἡμεθ' ἀτυζόμεναι, σανίδες δ' ἔχον εὖ ἀραρυῖαι,
πρὶν γ' ὅτε δὴ με σὸς υἱὸς ἀπὸ μεγάρου κάλεσσε
Τηλέμαχος· τὸν γάρ ῥα πατὴρ προέηκε καλέσσαι.
εὗρον ἔπειτ' Ὀδυσῆα μετὰ κταμένοιισι νέκυσσιν 45
ἔσταόθ'· οἱ δὲ μιν ἀμφί, κραταίπεδον οὐδας ἔχοντες,
κείατ' ἐπ' ἀλλήλοισιν· ἰδοῦσά κε θυμὸν ἰάνθης.
αἷματι καὶ λύθρῳ πεπαλαγμένον ὡς τε λέοντα.
νῦν δ' οἱ μὲν δὴ πάντες ἐπ' αὐλείησι θύρῃσιν
ἄθροοι, αὐτὰρ ὁ δῶμα θεειοῦται περικαλλές, 50
πῦρ μέγα κηάμενος· σὲ δὲ με προέηκε καλέσσαι.
ἀλλ' ἔπευ, ὄφρα σφῶϊν εὐφροσύνης ἐπιβῆτον
ἀμφοτέρω φίλον ἦτορ, ἐπεὶ κακὰ πολλὰ πέποσθε.
νῦν δ' ἤδη τότε μακρὸν ἐέλδωρ ἐκτετέλεσται·
ἦλθε μὲν αὐτὸς ζωὸς ἐφέστιος, εὔρε δὲ καὶ σὲ 55
καὶ παῖδ' ἐν μεγάροισι· κακῶς δ' οἱ πέρ μιν ἔρεζον
μνηστήρες, τοὺς πάντας ἐτίσατο ᾧ ἐνὶ οἴκῳ.

τὴν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια·
μαῖα φίλη, μή πω μέγ' ἐπεύχεο καγχαλώωσα.
οἴσθα γὰρ ὡς κ' ἀσπαστὸς ἐνὶ μεγάροισι φανείη 60
πᾶσι, μάλιστα δ' ἐμοί τε καὶ υἱεῖ, τὸν τεκόμεσθα·
ἀλλ' οὐκ ἔσθ' ὅδε μῦθος ἐτήτυμος, ὡς ἀγορεύεις,
ἀλλά τις ἀθανάτων κτεῖνε μνηστήρας ἀγαυούς,
ὔβριν ἀγασσάμενος θυμαλγέα καὶ κακὰ ἔργα.
οὐ τίνα γὰρ τίεσκον ἐπιχθονίων ἀνθρώπων, 65
οὐ κακὸν οὐδὲ μὲν ἐσθλόν, ὅτις σφέας εἰσαφίκοιτο·
τῷ δι' ἀτασθαλίας ἔπαθον κακόν· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
ᾤλεσε τηλοῦ νόστον Ἀχαιῖδος, ᾤλετο δ' αὐτός.

τὴν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια·
τέκνον ἐμόν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων, 70
ἢ πόσιν ἔνδον ἐόντα παρ' ἐσχάρῃ οὐ ποτ' ἔφησθα
οἴκαδ' ἐλεύσεσθαι· θυμὸς δέ τοι αἰὲν ἄπιστος.

da l' on zbilja kući dođe, kako zboriš, da konačno sve bestidne prosce one za vrat zgrabi, makar bio on sam samcat, a njih vječno u kući se mnoštvo gura?”

Njoj ovako odgovori mila teta Eurikleja:
 „Niti vidjeh niti saznah, nego dođoh čuvši krike 40
 umirućih; mi smo žene u haremu zidanome
 sve sjedile i strepile iza vrata zaključanih
 dokle god me iz dvorane ne zazva tvoj sin Telemah;
 jer njega je otac slao da nas zove sve napolje.
 Nađoh tamo Odiseja, nad mrtvima, pobijenim 45
 kako stoji; oko njeg, na tvrdom podu, ležali su
 jedan preko drugog, da ti srce od prizora skoči;
 krvlju, sukrvicom poprskan je stajo, poput lava.
 A sad, evo, svi su oni izneseni pred kapiju
 dvorsku te Odisej dezinficira svoj dom paleći 50
 vatru veliku; a meni rekao je da te zovem.
 Zato za mnom, da oboje u veselje uvedete
 svoje mile duše, kad ste silna zla već prepatili.
 Sad se, evo, ispunila ova čežnja pregolema:
 sam domaćin kući dođe živ i na dvoru zateče 55
 i tebe i vašeg sina; onima što štetu čine,
 proscima, naplati svima odmazdom u svome domu.”

Njoj ovako odgovori promišljena Penelopa:
 „Teto draga, nemoj baš još u veselju zahvaljivat.
 Dobro znadeš kako bismo u domu ga pozdravili 60
 rado svi, a ponajviše ja i sinak kog rodismo;
 ali nisu istinite riječi ove što govoriš;
 to je neki bog pobio plemenite prosce valjda,
 bahatost ga naljutila i zla djela dušobolna.
 Nikog nisu poštovali od ljudi na ovoj zemlji, 65
 ni lošeg ni valjanoga, tko god da im prišao je,
 te su s oholosti svoje loše prošli; no Odisej
 daleko od Grčke propade i povratka mu nema.”

Na to njoj će ovo reći mila teta Eurikleja:
 „Dijete moje, što to bježi iz ograde tvojih zuba, 70
 kao da ti nisam rekla da ti evo tvoga muža
 kraj ognjišta, kući stiže; tvoja duša ne vjeruje!

ἄλλ' ἄγε τοι καὶ σῆμα ἀριφραδὲς ἄλλο τι εἶπω,
 οὐλήν, τὴν ποτέ μιν σὺς ἤλασε λευκῶ ὀδόντι.
 τὴν ἀπονίζουσα φρασάμην, ἔθελον δὲ σοὶ αὐτῇ 75
 εἰπέμεν· ἀλλὰ με κείνος ἐλὼν ἐπὶ μάστακα χερσὶν
 οὐκ ἔα εἰπέμεναι πολυῖδρείησι νόοιο.
 ἄλλ' ἔπευ· αὐτὰρ ἐγὼν ἐμέθεν περιδώσομαι αὐτῆς,
 αἶ κέν σ' ἔξαπάφω, κτεῖναί μ' οἰκτίστῳ ὀλέθρῳ.

τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα περίφρων Πηνελόπεια· 80
 μαῖα φίλη, χαλεπὸν σε θεῶν αἰεγενετῶν
 δήνεα εἴρυσθαι, μᾶλα περ πολυῖδριν ἐοῦσαν.
 ἄλλ' ἔμπης ἴομεν μετὰ παῖδ' ἐμόν, ὄφρα ἴδωμαι
 ἄνδρας μνηστήρας τεθνηότας, ἠδ' ὅς ἔπεφνεν.

ὡς φαμένη κατέβαιν' ὑπερώϊα· πολλὰ δέ οἱ κῆρ 85
 ὥρμαιν', ἢ ἀπάνευθε φίλον πόσιν ἐξερεεῖνοι,
 ἢ παρστάσα κύσειε κάρη καὶ χεῖρε λαβοῦσα.
 ἠ δ' ἐπεὶ εἰσῆλθεν καὶ ὑπέρβη λάϊνον οὐδόν,
 ἔζετ' ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἐναντίη, ἐν πυρὸς αὐγῇ,
 τοίχου τοῦ ἐτέρου· ὁ δ' ἄρα πρὸς κίονα μακρὴν 90
 ἦστο κάτω ὀρόων, ποτιδέγμενος εἴ τί μιν εἶποι
 ἰφθίμη παράκοιτις, ἐπεὶ ἴδεν ὀφθαλμοῖσιν.
 ἠ δ' ἄνεω δὴν ἦστο, τάφος δέ οἱ ἦτορ ἴκανε·
 ὄψει δ' ἄλλοτε μὲν μιν ἐνωπαδίως ἐσίδεσκεν,
 ἄλλοτε δ' ἀγνώσασκε κακὰ χροῖ εἶματ' ἔχοντα. 95

Τηλέμαχος δ' ἐνένιπεν ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαξε·
 μήτηρ ἐμή, δύσμητερ, ἀπηνέα θυμὸν ἔχουσα,
 τίφθ' οὕτω πατρὸς νοσφίζεαι, οὐδὲ παρ' αὐτὸν
 ἐζομένη μύθοισιν ἀνείρεια οὐδὲ μεταλλάς;
 οὐ μὲν κ' ἄλλη γ' ὦδε γυνὴ τετληότι θυμῷ 100
 ἀνδρὸς ἀφεσταίη, ὅς οἱ κακὰ πολλὰ μογήσας
 ἔλθοι ἐεικοστῷ ἔτει ἐς πατρίδα γαῖαν·
 σοὶ δ' αἰεὶ κραδίη στερεωτέρη ἐστὶ λίθιοιο.

τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια·
 τέκνον ἐμόν, θυμὸς μοι ἐνὶ στήθεσσι τέθηπεν, 105
 οὐδέ τι προσφάσθαι δύναμαι ἔπος οὐδ' ἐρέεσθαι
 οὐδ' εἰς ὅπα ιδέσθαι ἐναντίον. εἰ δ' ἔτεδὸν δὴ
 ἔστ' Ὀδυσσεὺς καὶ οἶκον ἰκάνεται, ἢ μᾶλα νῶϊ

Dobro onda, još ću jedan jasan znak ti spomenuti:
 ožiljak što vepar jednom ostavi mu bijelom kljovom.
 Perući ga to opazih i htjedoh ti odmah reći; 75
 ali on mi rukama zatvori usta, ne dade mi
 da govorim, toliko je uma njegova lukavstvo.
 Pođi za mnom! Kao jamstvo ponudit ću samu sebe;
 ako li ti lažem, ubij me na način najstrašniji.”

Odgovori tada na to promišljena Penelopa: 80
 „Teto mila, teško ćeš ti plan bogova vjekovječnih
 proniknuti, ma kako u tebe oštra pamet bila.
 Al svejedno, pođimo do moga sina, da vidimo
 junačine prosce mrtve i onoga tko ih ubi.”

Tako reče i odozgo siđe; u njoj srce silno 85
 dvojilo je, izdaleka bi li dragog ispitala
 muža, il da uza nj stane, glavu ljubeć, ruke stiščuć.
 Kad je ušla, kad je preko mramornoga praga prešla,
 sjede tada Odiseju nasuprot, u svjetlu vatre, 90
 s druge strane; a on je kod srednjeg stupa sjedio i
 zemlju gledao, bi li rekla da ga prima uzorita
 gospa supruga, kad svojim očima ga vidjela bi.
 Ona sjedi u tišini, nevjerice puno srce;
 časkom bi ga pogledala izravno u lice, časkom
 prepoznat ga ne bi mogla zbog njegova bijednog ruha. 95

Telemah je korio ju, glasnu riječ je izrekao:
 „Majko moja i nemajko, kruta srca u grudima,
 što si tako ustuknula od oca i nisi k njemu
 htjela sjesti, ne govoriš, pitanja mu ne postavljaš?
 Ne bi tako druga žena napaćenom dušom svojom 100
 muža izbjegavala kad, mnoga zla pretrpjev, dođe
 nakon dvadeset godina domovini svojoj natrag;
 tebi srce neprestano od kamena tvrđe stoji.”

Njemu na to progovori promišljena Penelopa:
 „Dijete moje, u grudima duša mi se oduzela, 105
 niti mogu izgovorit riječ ijednu ni pitati
 ni u lice pogledati drugu stranu. Ako zbilja
 Odisej je to i kući dođe, ima način kako

γνωσόμεθ' ἀλλήλων καὶ λώϊον· ἔστι γὰρ ἡμῖν
σήμαθ', ἃ δὴ καὶ νῶϊ κεκρυμμένα ἴδμεν ἀπ' ἄλλων. 110

ὡς φάτο, μείδησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
αἶψα δὲ Τηλέμαχον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Τηλέμαχ', ἦ τοι μητέρ' ἐνὶ μεγάροισιν ἔασον
πειράζειν ἐμέθεν· τάχα δὲ φράσεται καὶ ἄρειον.
νῦν δ' ὅττι ῥυπόω, κακὰ δὲ χροῖ εἵματα εἶμαι, 115
τοῦνεκ' ἀτιμάζει με καὶ οὐ πω φησὶ τὸν εἶναι.
ἡμεῖς δὲ φραζώμεθ' ὅπως ὄχ' ἄριστα γένηται.
καὶ γὰρ τίς θ' ἔνα φῶτα κατακτείνας ἐνὶ δήμῳ,
ὧ μὴ πολλοὶ ἔωσιν ἀοσητήρες ὀπίσσω,
φεύγει πηούς τε προλιπὼν καὶ πατρίδα γαίαν· 120
ἡμεῖς δ' ἔρμα πόλῃος ἀπέκταμεν, οἳ μέγ' ἄριστοι
κούρων εἰν' Ἰθάκῃ· τὰ δέ σε φράζεσθαι ἄνωγα.

τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ἠΰδα·
αὐτὸς ταῦτά γε λεῦσσε, πάτερ φίλε· σὴν γὰρ ἀρίστην
μῆτιν ἐπ' ἀνθρώπους φάσ' ἔμμεναι, οὐδέ κέ τίς τοι 125
ἄλλος ἀνὴρ ἐρίσειε καταθνητῶν ἀνθρώπων.
ἡμεῖς δ' ἐμμεμαῶτες ἄμ' ἐσφόμεθ', οὐδέ τί φημι
ἀλκῆς δευήσεσθαι, ὄση δύνاميς γε πάρεστιν.

τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς
τοιγὰρ ἐγὼν ἐρέω ὡς μοι δοκεῖ εἶναι ἄριστα. 130
πρῶτα μὲν ἄρ λούσασθε καὶ ἀμφιέσασθε χιτῶνας,
δμῶας δ' ἐν μεγάροισιν ἀνώγετε εἵμαθ' ἐλέσθαι·
αὐτὰρ θεῖος ἀοιδὸς ἔχων φόρμιγγα λίγειαν
ἡμῖν ἠγείσθω φιλοπαίγμονος ὀρχηθμοῖο,
ὡς κέν τις φαίῃ γάμον ἔμμεναι ἐκτὸς ἀκούων, 135
ἢ ἀν' ὀδὸν στείχων, ἢ οἳ περὶ ναιετάουσι·
μὴ πρόσθε κλέος εὐρὺ φόνου κατὰ ἄστῳ γένηται
ἀνδρῶν μνηστήρων, πρὶν γ' ἡμέας ἐλθέμεν ἔξω
ἀγρὸν ἐς ἡμέτερον πολυδένδρεον· ἔνθα δ' ἔπειτα
φρασσόμεθ' ὅττι κε κέρδος Ὀλύμπιος ἐγγυαλίξῃ. 140

ὡς ἔφαθ', οἳ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον ἠδ' ἐπίθοντο
πρῶτα μὲν οὖν λούσαντο καὶ ἀμφιέσαντο χιτῶνας,
ὄπλισθεν δὲ γυναῖκες· ὁ δ' εἴλετο θεῖος ἀοιδὸς
φόρμιγγα γλαφυρήν, ἐν δέ σφισιν ἴμερον ὤρσε

bolje ćemo prepoznati jedno drugo; mi imamo
znake, samo nama znane, a od drugih sakrivene.” 110

Tako reče; nasmiješi se Odisej od mnogih patnji,
pa prozbori Telemahu smjesta riječi lakih krila:
„Telemaše, samo pusti majku da na dvoru mene
iskušava; brzo će se uvjeriti, bit će bolje.
Sad sam prljav i tijelo mi bijedno ruho prerusilo, 115
zbog toga me ne poštuje, ne priznaje da sam ja to.
Mi ćemo joj pokazati pa će brzo bolje biti.
Kada netko život uzme jednom običnom čovjeku
iza kog ne stoje brojni pomoćnici, mora bježat
od rođaka i ostavit svoju milu domovinu; 120
mi stupovlje pobili smo društva, najbolje što bjehu
na Itaci sve junaci; razmisli o tome dobro.”

Njemu opet Telemah produhovljeno progovori:
„Sam to onda, oče mili, vidi; pamet najjača je
tvoja, kažu, među svim ljudima, nikog drugog nema 125
tko bi s tobom mogao se nositi od svih što žive.
A mi ćemo užurbano slijediti te, neće, znaj to,
gole sile uzmanjkati dokle god je ovdje snaga.”

Njemu tad odgovori Odisej od ideja mnogih:
„Kad je tako, reći ću ti što se meni dobrim čini. 130
Vi se prvo okupajte i hitone odjenite,
Robinjama dvorskim kaži neka odjeću donesu;
potom pjevač bogoliki sa zvonkom formingom neka
povede nam razigrano, rasplesano kolo, pa da
kaže da je kod nas svadba svatko tko izvana sluša 135
ili tko prolazi putem ili tko stanuje blizu;
gradom nek se ne proširi hitar glas o pokolju svih
prosaca junaka dok ne izađemo van u polje
svoje, bogato drvećem; nakon toga vidjet ćemo
kakvu dobit bi s Olimpa našoj ruci namijenili.” 140

Tako reče, a oni ga poslušашe, izvršiše;
prvo su se okupali i hitone odjenuli,
žene su ih opremile; bogoliki pjevač tada
uze ječnu formingu te u njima probudi želju

- μολπῆς τε γλυκερῆς καὶ ἀμύμονος ὄρχηθμοῖο. 145
 τοῖσιν δὲ μέγα δῶμα περιστεναχίζετο ποσσὶν
 ἀνδρῶν παιζόντων καλλιζώνων τε γυναικῶν.
 ὦδε δὲ τις εἶπεσκε δόμων ἔκτοσθεν ἀκούων·
 ἦ μάλα δὴ τις ἔγημε πολυμνήστην βασιλειαν·
 σχετλίη, οὐδ' ἔτλη πόσιος οὐ κουριδίιο 150
 εἴρυσθαι μέγα δῶμα διαμπερές, ἦος ἴκοιτο.
 ὡς ἄρα τις εἶπεσκε, τὰ δ' οὐκ ἴσαν ὡς ἐτέτυκτο.
- αὐτὰρ Ὀδυσσῆα μεγαλήτορα ᾧ ἐνὶ οἴκῳ
 Εὐρυνόμη ταμίη λούσεν καὶ χρίσεν ἐλαίῳ,
 ἀμφὶ δέ μιν φᾶρος καλὸν βάλεν ἠδὲ χιτῶνα· 155
 αὐτὰρ κακὴ κεφαλῆς κάλλος πολὺ χεῦεν Ἀθήνη
 μείζονά τ' εἰσιδέειν καὶ πάσσονα· καδὲ δὲ κάρητος
 οὐλας ἦκε κόμας, ὑακινθίνῳ ἄνθει ὁμοίας.
 ὡς δ' ὅτε τις χρυσὸν περιχεύεται ἀργύρῳ ἀνὴρ
 ἴδρις, ὃν Ἥφαιστος δέδαεν καὶ Παλλὰς Ἀθήνη 160
 τέχνην παντοίην, χαρίεντα δὲ ἔργα τελείει·
 ὡς μὲν τῷ περιχευε χάριν κεφαλῆς τε καὶ ὤμοις.
 ἐκ δ' ἀσαμίνθου βῆ δέμας ἀθανάτοισιν ὁμοῖος·
 ἄψ δ' αὐτίς κατ' ἄρ' ἔζετ' ἐπὶ θρόνου ἔνθεν ἀνέστη,
 ἀντίον ἧς ἀλόχου, καὶ μιν πρὸς μῦθον ἔειπε· 165
 δαιμονίη, περὶ σοὶ γε γυναικῶν θηλυτεράων
 κῆρ ἀτέραμνον ἔθηκαν Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες·
 οὐ μὲν κ' ἄλλη γ' ὦδε γυνὴ τετληότι θυμῷ
 ἀνδρὸς ἀφεσταίη, ὅς οἱ κακὰ πολλὰ μογήσας
 ἔλθοι ἐεικοστῷ ἔτει ἐς πατρίδα γαίαν. 170
 ἀλλ' ἄγε μοι, μαῖα, στόρεσον λέχος, ὄφρα καὶ αὐτὸς
 λέξομαι· ἦ γὰρ τῆ γε σιδήρεον ἐν φρεσὶ ἦτορ.
- τὸν δ' αὐτὲ προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια·
 δαιμόνι', οὐτ' ἄρ τι μεγαλίζομαι οὐτ' ἀθερίζω
 οὔτε λῆν ἄγαμαι, μάλα δ' εὖ οἶδ' οἶος ἔησθα 175
 ἐξ Ἰθάκης ἐπὶ νηὸς ἰὼν δολιχηρέτμοιο.
 ἀλλ' ἄγε οἱ στόρεσον πυκινὸν λέχος, Εὐρύκλεια,
 ἐκτὸς εὐσταθέος θαλάμου, τὸν ῥ' αὐτὸς ἐποίει·
 ἔνθα οἱ ἐκθεισαι πυκινὸν λέχος ἐμβάλετ' εὐνήν,
 κώεα καὶ χλαίνας καὶ ῥήγεα σιγαλόεντα. 180

za pjevanjem slatkim i k tom za plesanjem elegantnim. 145
 Pod nogama palača je odzvanjala na sve strane
 dok su muži plesali i žene lijepo zapasane.
 Izvana to slušajući tad ovako netko reče:
 „To sigurno netko ženi damu koju mnogi prose;
 nesretnica, nije mogla svojeg zakonitog muža 150
 kuću silnu zaštititi dok se on u nju ne vrati.”
 Eto tako govoraše ne znajući što se zbiva.

Al srčanog Odiseja u njegovu domu opra
 domaćica Eurinoma, maže maslinovim uljem,
 te ga potom zaodjene ogrtačem i hitonom; 155
 tad po glavi njegovoj ljepotu izli Atena te
 većim on se učini i jačim; a niz glavu pusti
 kovrčave kose, posve nalik cvijetu hijacinta.
 Kao kada zlato srebrom obrubljuje vješt obrtnik
 kog su Hefest i Atena Palada obdarili svim 160
 tehnikama tako da zna krasna djela izraditi;
 tako glavu Odiseja ljepota je obrubila.
 Iz kade je izašao stasom sličan besmrtniku;
 tad na stolac opet sjede s kojeg bio je ustao,
 svojoj ženi nasuprot te ovako joj riječju zbori: 165
 „Gospodarice, od nježnih žena svijuu dali su ti
 srce s najmanje milosti žitelji olimpskih dvora;
 ne bi druga žena tako napaćenom dušom svojom
 muža izbjegavala kad, mnoga zla pretrpjev, dođe
 nakon dvadeset godina napokon u domovinu. 170
 Nego, hajde, ti mi, teto, prostri ležaj, pa da sam na
 njega legnem; jer u nje je željezno u grudma srce.”

Njemu tada obrati se promišljena Penelopa:
 „Gospodaru, ne oholim se, ne šalim se, i neću
 diviti se odveć, ali jako dobro znadem kakav 175
 bio si s Itake krećuć na brodu s mnogo vesala.
 Nego, hajde, Euriklejo, čvrst mu madrac onda spremi
 izvan sobe spavaće što lijepo sam je izradi, i
 vani naš mu krevet stavi, na njeg madrac ti položi,
 jorgan vuneni, plahte, deke i najljepšu posteljinu.” 180

- ὡς ἄρ' ἔφη πόσιος πειρωμένη· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
 ὀχθήσας ἄλοχον προσεφώνεε κεδνὰ ἰδυίαν·
 ὦ γύναι, ἧ μάλα τοῦτο ἔπος θυμαλγὲς ἔειπες·
 τίς δέ μοι ἄλλοσε θῆκε λέχος; χαλεπὸν δέ κεν εἶη
 καὶ μάλ' ἐπισταμένῳ, ὅτε μὴ θεὸς αὐτὸς ἐπελθὼν 185
 ῥηϊδίως ἐθέλων θείῃ ἄλλῃ ἐνὶ χώρῃ.
 ἀνδρῶν δ' οὐ κέν τις ζωὸς βροτός, οὐδὲ μάλ' ἠβῶν,
 ῥεῖα μετοχλίσσειεν, ἐπεὶ μέγα σῆμα τέτυκται
 ἐν λέχει ἀσκητῶ· τὸ δ' ἐγὼ κάμον οὐδέ τις ἄλλος.
 θάμνος ἔφου τανύφυλλος ἐλαίης ἔρκεος ἐντός, 190
 ἀκμηνὸς θαλέθων· πάχετος δ' ἦν ἠὔτε κίων.
 τῷ δ' ἐγὼ ἀμφιβαλὼν θάλαμον δέμον, ὄφρ' ἐτέλεσσα,
 πυκνήσιν λιθάδεσσι, καὶ εὖ καθύπερθεν ἔρεψα,
 κολλητὰς δ' ἐπέθηκα θύρας, πυκινῶς ἀραρυίας.
 καὶ τότε ἔπειτ' ἀπέκοψα κόμην τανυφύλλου ἐλαίης, 195
 κορμὸν δ' ἐκ ρίζης προταμῶν ἀμφέξεσα χαλκῷ
 εὖ καὶ ἐπισταμένως, καὶ ἐπὶ στάθμῃν ἴθυνα,
 ἐρμῖν' ἀσκήσας, τέτρηνα δὲ πάντα τερέτρῳ.
 ἐκ δὲ τοῦ ἀρχόμενος λέχος ἔξεον, ὄφρ' ἐτέλεσσα,
 δαιδάλλων χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ ἠδ' ἐλέφαντι· 200
 ἐκ δ' ἐτάνυσσα ἱμάντα βοὸς φοίνικι φαεινόν.
 οὕτω τοι τόδε σῆμα πιφαύσκομαι· οὐδέ τι οἶδα,
 ἧ μοι ἔτ' ἔμπεδόν ἐστι, γύναι, λέχος, ἧέ τις ἦδη
 ἀνδρῶν ἄλλοσε θῆκε, ταμῶν ὑπο πυθμέν' ἐλαίης.
- ὡς φάτο, τῆς δ' αὐτοῦ λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ, 205
 σήματ' ἀναγνούση τά οἱ ἔμπεδα πέφραδ' Ὀδυσσεύς·
 δακρύσασα δ' ἔπειτ' ἰθὺς δράμεν, ἀμφὶ δὲ χεῖρας
 δειρῆ βάλλ' Ὀδυσσῆϊ, κάρη δ' ἔκυσ' ἠδὲ προσηύδα·
 μή μοι, Ὀδυσσεῦ, σκύζευ, ἐπεὶ τά περ ἄλλα μάλιστα
 ἀνθρώπων πέπνυσο· θεοὶ δ' ὤπαζον οἷζύν, 210
 οἷ νῶϊν ἀγάσαντο παρ' ἀλλήλοισι μένοντε
 ἦβης ταρπῆναι καὶ γήραος οὐδὸν ἰκέσθαι.
 αὐτὰρ μὴ νῦν μοι τόδε χῶεο μηδὲ νεμέσσα,
 οὐνεκά σ' οὐ τὸ πρῶτον, ἐπεὶ ἴδον, ὦδ' ἀγάπησα.
 αἰεὶ γάρ μοι θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισιν 215
 ἐρρίγει μὴ τίς με βροτῶν ἀπάφοιτο ἔπεσσιν
 ἐλθῶν· πολλοὶ γὰρ κακὰ κέρδεα βουλευούσιν.
 οὐδέ κεν Ἀργεῖῃ Ἑλένη, Διὸς ἐκγεγαυῖα,
 ἀνδρὶ παρ' ἄλλοδαπῷ ἐμίγη φιλότῃτι καὶ εὐνήῃ,

Tako reče testirajući muža svoga; al Odisej
 ljutit časnoj odgovori supruzi vjernoj i dragoj:
 „Ženo draga, zabolje me riječ koju si sad kazala;
 tko bi meni mogo drugdje krevet stavit? Teško bi to
 bilo i za onog tko zna, osim ako sam bog neki 185
 ne poželi premjestit ga, njemu to bi bilo lako.
 Od ljudi, međutim, nitko živ, ma bio mlad i snažan,
 krevet neće pokrenuti, jer je poseban znak složen
 uz poseban ovaj ležaj; priredih ga ja, ne drugi.
 Žbunasta je maslina izrasla među zidovima, 190
 u visinu se razvila, a debela poput stupa.
 Oko nje sam izradio sobu spavaću kompletnu,
 suho slažući kamenje te odozgo krovom natkrih,
 čvrsta vrata još postavih, precizno konstruirana.
 Nakon toga maslini kopljolistoj odsjekoh grane, 195
 a deblo od korijena izravnah sprijeda, uokolo
 sjekirom izdjeljah fino, znalčki, po ravnalu, pa
 izradivši kreveta nogu, izbuših bušilicom.
 Odande započevši izdjeljah krevet sav do kraja,
 ukrasivši zlatom i srebrom i još kosti slonovom; 200
 razapeo sam remenje od goveđe kože, sjajno.
 Takav znak ti očitujem; ali ne znam je li krevet
 moj još tamo, ženo draga, il ga neki čovjek možda
 premjestio nekamo, maslini korijen otpilivši.”

Tako reče, a njoj koljena popuste, srce s njima, 205
 kad prepozna znak što jasno očitova joj Odisej;
 zasuzivši, ravno naprijed potrča te ruke oko
 vrata ovi Odiseju, lice ljubeći mu reče:
 „Nemoj na me srditi se, Odiseju, kad u svemu
 od svih ljudi mudriji si; bogovi su muku dali, 210
 ljutili se na nas dvoje, nisu htjeli da zajedno
 uživamo mladost i da skupa stupimo u starost.
 Ali nemoj sad se zbog tog na me ljutit i srditi
 što te nisam, čim te vidjeh, odmah tako pozdravila.
 Duša moja neprestano u grudima u bijelim 215
 ledila se sva u strahu da će netko od smrtnika
 doći pa me prevariti; u mutnome mnogi love.
 Helena iz Arga ne bi, Zeusova roda grana,
 tuđem se muškarcu dala u ljubavi i u seksu

εἰ ἤδη ὃ μιν αὐτίς ἀρήϊοι υἷες Ἀχαιῶν 220
 ἀξέμεναι οἰκόνδε φίλην ἐς πατρίδ' ἔμελλον.
 τὴν δ' ἦ τοι ῥέξαι θεὸς ὄρορεν ἔργον ἀεικές·
 τὴν δ' ἄτην οὐ πρόσθεν ἔψ' ἐγκάτθετο θυμῷ
 λυγρῆν, ἐξ ἧς πρῶτα καὶ ἡμέας ἴκετο πένθος.
 νῦν δ', ἐπεὶ ἤδη σήματ' ἀριφραδέα κατέλεξας 225
 εὐνῆς ἡμετέρης, ἦν οὐ βροτὸς ἄλλος ὀπώπει,
 ἀλλ' οἴοι σύ τ' ἐγὼ τε καὶ ἀμφίπολος μία μούνη,
 Ἄκτορίς, ἦν μοι δῶκε πατήρ ἔτι δεῦρο κιούση,
 ἦ νῶϊν εἴρυτο θύρας πυκινοῦ θαλάμοιο,
 πείθεις δὴ μευ θυμόν, ἀπηνέα περ μάλ' ἐόντα. 230

ὡς φάτο, τῷ δ' ἔτι μᾶλλον ὕφ' ἴμερον ὄρσε γόοιο·
 κλαῖε δ' ἔχων ἄλοχον θυμαρέα, κεδνὰ ἰδυῖαν.
 ὡς δ' ὅτ' ἂν ἀσπάσιος γῆ νηχομένοισι φανήη,
 ὧν τε Ποσειδάων εὐεργέα νῆ' ἐνὶ πόντῳ
 ῥαίση, ἐπειγομένην ἀνέμῳ καὶ κύματι πηγῶ· 235
 παῦροι δ' ἐξέφυγον πολιῆς ἄλδς ἠπειρόνδε
 νηχόμενοι, πολλῆ δὲ περὶ χροῖ τέτροφεν ἄλμη,
 ἀσπάσιοι δ' ἐπέβαν γαίης, κακότητα φυγόντες·
 ὡς ἄρα τῇ ἀσπαστὸς ἔην πόσις εἰσοροώση,
 δειρῆς δ' οὐ πω πάμπαν ἀφίετο πῆχθε λευκῶ. 240
 καὶ νύ κ' ὄδυρομένοισι φάνη ῥοδοδάκτυλος Ἥως,
 εἰ μὴ ἄρ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.
 νύκτα μὲν ἐν περάτῃ δολιχὴν σχέθεν, Ἥῳ δ' αὐτε
 ῥύσατ' ἐπ' Ὠκεανῷ χρυσόθρονον, οὐδ' ἔα ἵππους
 ζεύγνυσθ' ὠκύποδας, φάος ἀνθρώποισι φέροντας, 245
 Λάμπον καὶ Φαέθονθ', οἳ τ' Ἥῳ πῶλοι ἄγουσι.
 καὶ τότε ἄρ' ἦν ἄλοχον προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς
 ὦ γύναι, οὐ γάρ πω πάντων ἐπὶ πείρατ' ἀέθλων
 ἦλθομεν, ἀλλ' ἔτ' ὄπισθεν ἀμέτρητος πόνος ἔσται,
 πολλὸς καὶ χαλεπός, τὸν ἐμὲ χρὴ πάντα τελέσσαι. 250
 ὡς γάρ μοι ψυχὴ μαντεύσατο Τειρεσίαιο
 ἤματι τῷ ὅτε δὴ κατέβην δόμον Ἄϊδος εἴσω,
 νόστον ἐταίροισιν διζήμενος ἠδ' ἐμοὶ αὐτῷ.
 ἀλλ' ἔρχευ, λέκτρονδ' ἴομεν, γύναι, ὄφρα καὶ ἤδη
 ὕπνω ὕπο γλυκερῷ ταρπώμεθα κοιμηθέντε. 255

τὸν δ' αὐτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια·
 εὐνή μὲν δὴ σοὶ γε τότε ἔσσεται ὀππότε θυμῷ

da je znala da će za njom ratoborni Grci doći 220
 kako bi je natrag kući odveli u domovinu.
 Božanstvo je potaklo nju da počini tu sramotu;
 činu nije prethodila odluka u duši njenoj
 da prevari pa da nama bude izvor mnoge patnje.
 A sad, kad si neupitan znak otkrio, tajnu našeg 225
 kreveta, što nitko drugi živ vidio nikad nije,
 nego samo ti i ja i uz nas sluškinja jedina
 Aktorida, koju daje meni otac kad ovamo
 dođoh – ona čuvala je vrata spavaće nam sobe –
 uvjerio si mi dušu, mada teško pristupačnu.” 230

Tako reče; Odiseju tad još više na plač dođe;
 on zarida jer suprugu ima valjanu i mudru.
 Kao što su sretni kada plivajući ugledaju
 kopno ljudi čiji krasan brod Posejdon nasred mora
 razbi vjetrom tjerajući i tukući teškim valom; 235
 malo ih se izvuklo iz pjene slane i do suhog
 doplivalo, sol im kožu uštavila, presretni su
 obale se dokopali i izbjegli sudbu crnu;
 tako tad je sretna bila gledajući muža svoga,
 vrat mu pustit nije mogla bijelim grleći rukama. 240
 Tako bi ih u suzama ružoprsta Zora našla
 da Atena bijela lica nije drugo odlučila.
 Noć je dugu zadržala, a Zoru je zlatnog trona
 ostavila s Oceanom, nije dala upregnuti
 brzonoge konje koji svjetlo ljudima donose, 245
 Lampa i Faetonta, te ždrijepce koji Zoru voze.
 Reče svojoj supruzi tad Odisej od mnogih misli:
 „Ženo draga, nismo još do kraja svojih borbi stigli;
 jer budućnost još će donijet muku neizvjesnu, ali
 veliku i tešku; valja meni kroza sve to proći. 250
 Tako duša Tiresije prorekla je onog dana
 kada siđoh u podzemlje, u dvorove Nevidove,
 pitajući o povratku drugova i mene sama.
 Ali hajde, pođimo u krevet, draga, da već jednom
 slatkog sna se nasitimo ležeć jedno uz drugoga.” 255

Njemu opet odgovori promišljena Penelopa:
 „Zaista, u krevet ćemo kad god duša tvoja bude

σῶ ἐθέλης, ἐπεὶ ἄρ σε θεοὶ ποίησαν ἰκέσθαι
οἶκον ἐυκτίμενον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαίαν·
ἀλλ' ἐπεὶ ἐφράσθης καὶ τοι θεὸς ἔμβαλε θυμῷ, 260
εἴπ' ἄγε μοι τὸν ἄεθλον, ἐπεὶ καὶ ὄπισθεν, ὄϊω,
πεύσομαι, αὐτίκα δ' ἐστὶ δαήμεναι οὐ τι χέρειον.

τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
δαιμονίη, τί τ' ἄρ' αὖ με μάλ' ὀτρύνουσα κελεύεις
εἰπέμεν; αὐτὰρ ἐγὼ μυθήσομαι οὐδ' ἐπικεύσω. 265

οὐ μὲν τοι θυμὸς κεχαρήσεται· οὐδὲ γὰρ αὐτὸς
χαίρω, ἐπεὶ μάλα πολλὰ βροτῶν ἐπὶ ἄστε' ἄνωγεν
ἐλθεῖν, ἐν χεῖρεσιν ἔχοντ' εὐήρες ἐρετμόν,
εἰς ὃ κε τοὺς ἀφίκωμαι οἳ οὐκ ἴσασι θάλασσαν
ἄνδρες, οὐδέ θ' ἄλεσσι μεμιγμένον εἶδαρ ἔδουσιν· 270

οὐδ' ἄρα τοί γ' ἴσασι νέας φοινικοπαρήους,
οὐδ' εὐήρε' ἐρετμά, τά τε πτερὰ νηυσὶ πέλονται.
σῆμα δέ μοι τόδ' ἔειπεν ἀριφραδές, οὐδέ σε κεύσω·
ὀππότε κεν δὴ μοι ξυμβλήμενος ἄλλος ὀδίτης
φήη ἀθηρηλοιγὸν ἔχειν ἀνὰ φαιδίμῳ ὦμῳ, 275

καὶ τότε μ' ἐν γαίῃ πήξαντ' ἐκέλευεν ἐρετμόν,
ἔρξανθ' ἱερά καλὰ Ποσειδάωνι ἄνακτι,
ἄρνειὸν ταυρὸν τε συῶν τ' ἐπιβήτορα κάπρον,
οἴκαδ' ἀποστείχειν, ἔρδειν θ' ἱεράς ἐκατόμβας
ἀθανάτοισι θεοῖσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι, 280
πᾶσι μάλ' ἐξείης· θάνατος δέ μοι ἐξ ἄλδος αὐτῷ
ἀβληχρὸς μάλα τοῖος ἐλεύσεται, ὅς κέ με πέφνη
γῆρας ὑπο λιπαρῷ ἀρημένον· ἀμφὶ δὲ λαοὶ
ὄλβιοι ἔσσονται· τὰ δέ μοι φάτο πάντα τελείσθαι.

τὸν δ' αὐτὲ προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια· 285
εἰ μὲν δὴ γῆράς γε θεοὶ τελέουσιν ἄρειον,
ἐλπωρὴ τοι ἔπειτα κακῶν ὑπάλυξιν ἔσεσθαι.

ὥς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον·
τόφρα δ' ἄρ' Εὐρυνόμη τε ἰδὲ τροφὸς ἔντυον εὐνήν
ἐσθῆτος μαλακῆς, δαΐδων ὑπο λαμπομενάων. 290
αὐτὰρ ἐπεὶ στόρεσαν πυκινὸν λέχος ἐγκονέουσαι,
γρηῦς μὲν κείουσα πάλιν οἰκόνδε βεβήκει,
τοῖσιν δ' Εὐρυνόμη θαλαμηπόλος ἠγεμόνευεν
ἐρχομένοισι λέχοσδε, δάος μετὰ χερσὶν ἔχουσα·

željela, jer bogovi su učinili da se vratiš
 svome domu vrhunskome i domaćoj zemlji svojoj;
 ali kad si spomenuo, kad ti bog u dušu stavi, 260
 onda hajde, meni reci muku tu o kojoj, mislim,
 ionako moram čuti, pa bolje da odmah saznam.”

Odgovor joj dade ovaj Odisej od mnogih misli:
 „Srećo moja, što me tako usrdno nagovaraš da
 govorim? Pa neka, onda, reći ću i neću kriti. 265

Ali srce ti se neće veseliti; ni samom mi
 nije drago, jer kroz mnoge gradove i zemlje moram
 proći, noseć u rukama veslo uravnoteženo,
 dok ne dođem do naroda koji more ne poznaje
 i koji, kad objeduje, ne miješa sa solju hranu; 270

ti ne znaju za brodove grimizne po bokovima,
 ni za uravnotežena vesla, krila svih brodova.

Takav znak mi prorok dade, od tebe ga neću kriti:
 kad konačno na putu me sretne neki putnik koji
 reći će da na ramenu nosim mlatilo za pljevu, 275

tada veslo nek zabijem u zemlju i na tom mjestu
 žrtvu dičnu nek prinesem Posejdonu gospodaru,
 ovna, bika i još vepra koji skače na krmače,
 pa se onda kući vratim i proslavim hekatombom
 sve bogove besmrtnike čiji dom je silno nebo, 280
 redom jednoga za drugim; a smrt će mi slano more
 blagu zbog tog čina donijet, kad me nađe u starosti
 krepkoj upokojena; a oko mene pučanstvo će
 blagostanje uživati; tako će mi, reče, biti.”

Onda njemu odgovori promišljena Penelopa: 285
 „Pa ako će bogovi ti bolju starost udijeliti,
 onda ima nade da se jednom oslobodiš zala.”

Tako oni jedan s drugim razgovarali su lijepo;
 za to vrijeme Eurinoma s dojljom je presvukla u
 finu posteljnu krevet pod plamenom svjetiljaka. 290

Pa pošto su brže-bolje sve zategle, namjestile,
 stara teta na spavanje ode natrag do harema,
 a njih dvoje Eurinoma sobarica povela je
 u spavaću sobu, baklju držala je u rukama;

- ἐς θάλαμον δ' ἀγαγοῦσα πάλιν κίεν. οἱ μὲν ἔπειτα 295
 ἀσπάσιοι λέκτροιο παλαιοῦ θεσμὸν ἴκοντο·
 αὐτὰρ Τηλέμαχος καὶ βουκόλος ἠδὲ συβώτης
 παῦσαν ἄρ' ὀρχηθμοῖο πόδας, παῦσαν δὲ γυναῖκας,
 αὐτοὶ δ' ἐννάζοντο κατὰ μέγαρα σκιόεντα.
- τὼ δ' ἐπεὶ οὖν φιλότητος ἐταρπήτην ἐρατεινῆς, 300
 τερπέσθην μῦθοισι, πρὸς ἀλλήλους ἐνέποντε,
 ἢ μὲν ὅσ' ἐν μεγάροισιν ἀνέσχετο δῖα γυναικῶν,
 ἀνδρῶν μνηστήρων ἐσορῶσ' αἴδηλον ὄμιλον,
 οἱ ἔθεν εἵνεκα πολλὰ, βόας καὶ ἴφια μῆλα, 305
 ἔσφαζον, πολλὸς δὲ πίθων ἠφύσσετο οἶνος·
 αὐτὰρ ὁ διογενὴς Ὀδυσσεὺς ὅσα κήδε' ἔθηκεν
 ἀνθρώποις ὅσα τ' αὐτὸς οἷζύσας ἐμόγησε,
 πάντ' ἔλεγ'· ἢ δ' ἄρ' ἐτέρπετ' ἀκούουσ', οὐδέ οἱ ὕπνος
 πίπτει ἐπὶ βλεφάροισι πάρος καταλέξει ἅπαντα.
- ἦρξατο δ' ὡς πρῶτον Κίκονας δάμασ', αὐτὰρ ἔπειτα 310
 ἦλθ' ἐς Λωτοφάγων ἀνδρῶν πείραν ἄρουραν·
 ἦδ' ὅσα Κύκλωψ ἔρξε, καὶ ὡς ἀπετίσατο ποινήν
 ἰφθίμων ἐτάρων, οὓς ἦσθιεν οὐδ' ἐλέαιρεν·
 ἦδ' ὡς Αἴολον ἴκεθ', ὃ μιν πρόφρων ὑπέδεκτο 315
 καὶ πέμπ', οὐδέ πω αἴσα φίλην ἐς πατρίδ' ἰκέσθαι
 ἦν, ἀλλὰ μιν αὖτις ἀναρπάξασα θύελλα
 πόντον ἐπ' ἰχθυόεντα φέρεν βαρέα στενάχοντα·
 ἦδ' ὡς Τηλέπυλον Λαιστρυγονίην ἀφίκανεν,
 οἱ νῆας τ' ὄλεσαν καὶ εὐκνήμιδας ἐταίρους 320
 πάντας· Ὀδυσσεὺς δ' οἶος ὑπέκφυγε νῆὶ μελαίνῃ·
 καὶ Κίρκης κατέλεξε δόλον πολυμηχανίην τε,
 ἦδ' ὡς εἰς Αἴδεω δόμον ἦλυθεν εὐρώεντα,
 ψυχῇ χρησόμενος Θηβαίου Τειρεσίαο,
 νῆὶ πολυκλήϊδι, καὶ εἶσιδε πάντας ἐταίρους 325
 μητέρα θ', ἢ μιν ἔτικτε καὶ ἔτρεφε τυτθὸν ἐόντα·
 ἦδ' ὡς Σειρήνων ἀδινάων φθόγγον ἄκουσεν,
 ὡς θ' ἴκετο Πλαγκτὰς πέτρας δεινὴν τε Χάρυβδιν
 Σκύλλην θ', ἦν οὐ πῶ ποτ' ἀκήριοι ἄνδρες ἄλυξαν·
 ἦδ' ὡς Ἡελίοιο βόας κατέπεφνον ἐταῖροι· 330
 ἦδ' ὡς νῆα θοὴν ἔβαλε ψολόεντι κεραυνῷ
 Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, ἀπὸ δ' ἐφθιθεν ἐσθλοὶ ἐταῖροι
 πάντες ὁμῶς, αὐτὸς δὲ κακὰς ὑπὸ κῆρας ἄλυξεν·
 ὡς θ' ἴκετ' Ὀγυγίην νῆσον νύμφην τε Καλυψώ,

- uvela ih u ložnicu pa otišla. Oni tada 295
 veselo se predadoše ritualu posteljnome;
 Telemahu, govedaru i svinjaru s njima
 noge prestadoše plesat, isto tako i ženama,
 pa legoše na počinak u dvorani sjenovitoj.
- Ono dvoje kad ljubavi do sita se naužiše, 300
 pričama se predadoše, jedno drugom pripovijeda,
 Penelopa plemenita što u dvoru trpjeti je
 morala promatrajući bandu prosaca-štetnika
 koji zbog nje mnogo stoke, goveda i gojne ovce
 poklaše i isprazniše mnoge vina demižone; 305
 a Odisej božanstveni sve ispriča svoje jade
 i koliko nevolja je sam drugima učinio;
 ona uživa dok sluša, i neće joj san na oči,
 kapci joj se ne sklopiše prije završetka priče.
- Prvo pripovjedio je kako je Kikonce svlado, 310
 potom kako u bogatu zemlju Lotofaga dođe;
 pa što Kiklop sve počini, i kako je kažnjen bio
 zbog junačkih drugova jer pojede ih bez milosti;
 pa kako Eolu dođe koji spremno primio ga
 i poslao na put, ali suđeno još nije bilo 315
 da se domu vrati, nego oluja ga odnijela je
 van na more puno riba dok je teško uzdisao;
 pa kako je u Telepil lestrigonski pristigao,
 gdje su mu sve brodove i drugove u odorama
 uništili; tek Odisej crnim pobjegao brodom; 320
 pripovjedi i Kirkine trikove i čarolije
 pa kako je pošao u dvor Nevidov, vlažan, mračan
 da pita za savjet dušu Tiresije tebanskoga,
 plovec brodom s mnogo klupa; ondje vidje brojnu družbu
 i mater si koja ga je rodila i othranila; 325
 pa kako je čuo pjesmu gromoglasnih Sirena, i
 kako prođe Lutajuće stijene, sa Haribdom Skilu,
 među kojima još nikad nitko nije prošlo sretno;
 pa kako su Helijeve krave drugovi poklali;
 pa kako je brzi brod im šokom munje pogodio 330
 Zeus koji s neba grmi te drugovi pogiboše
 svi do jednog, on jedini zlu je sudbu izbjegao;
 pa kako do Ogigije otoka i do Kalipse

ἤ δὴ μιν κατέρυκε, λιλαιομένη πόσιν εἶναι,
 ἐν σπέσσι γλαφυροῖσι, καὶ ἔτρεφεν ἠδὲ ἔφασκε 335
 θήσιν ἀθάνατον καὶ ἀγήραον ἤματα πάντα·
 ἀλλὰ τοῦ οὐ ποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθεν·
 ἠδ' ὥς ἐς Φαίηκας ἀφίκετο πολλὰ μογήσας,
 οἱ δὴ μιν περὶ κῆρι θεὸν ὡς τιμήσαντο
 καὶ πέμψαν σὺν νηϊ φίλην ἐς πατρίδα γαίαν, 340
 χαλκὸν τε χρυσὸν τε ἄλις ἐσθῆτά τε δόντες.
 τοῦτ' ἄρα δεύτατον εἶπεν ἔπος, ὅτε οἱ γλυκὺς ὕπνος
 λυσιμελῆς ἐπόρουσε, λύων μελεδήματα θυμοῦ.

ἠ δ' αὐτ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
 ὀππότε δὴ ῥ' Ὀδυσῆα ἐέλεπετο ὄν κατὰ θυμὸν 345
 εὐνῆς ἧς ἀλόχου ταρπήμεναι ἠδὲ καὶ ὕπνου,
 αὐτίκ' ἀπ' Ὀκεανοῦ χρυσόθρονον ἠριγένειαν
 ὤρσεν, ἴν' ἀνθρώποισι φόως φέροι· ὦρτο δ' Ὀδυσσεὺς
 εὐνῆς ἐκ μαλακῆς, ἀλόχῳ δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλεν·
 ὦ γύναι, ἦδη μὲν πολέων κεκορήμεθ' ἀέθλων 350
 ἀμφοτέρω, σὺ μὲν ἐνθάδ' ἐμὸν πολυκηδέα νόστον
 κλαίουσ'. αὐτὰρ ἐμὲ Ζεὺς ἄλγεσι καὶ θεοὶ ἄλλοι
 ἰέμενον πεδάασκον ἐμῆς ἀπὸ πατρίδος αἴης·
 νῦν δ' ἐπεὶ ἀμφοτέρω πολυήρατον ἰκόμεθ' εὐνήν,
 κτήματα μὲν τὰ μοι ἔστι, κομιζέμεν ἐν μεγάροισι, 355
 μῆλα δ' ἅ μοι μνηστήρες ὑπερφίαλοι κατέκειραν,
 πολλὰ μὲν αὐτὸς ἐγὼ ληΐσσομαι, ἄλλα δ' Ἀχαιοὶ
 δώσουσ', εἰς ὃ κε πάντας ἐνιπλήσωσιν ἐπαύλους.
 ἀλλ' ἦ τοι μὲν ἐγὼ πολυδένδρεον ἀγρὸν ἔπειμι,
 ὀψόμενος πατέρ' ἐσθλόν, ὃ μοι πυκινῶς ἀκάχηται· 360
 σοὶ δέ, γύναι, τὰδ' ἐπιτέλλω, πινυτῆ περ' εἰούση·
 αὐτίκα γὰρ φάτις εἴσιν ἅμ' ἠελίῳ ἀνιόντι
 ἀνδρῶν μνηστήρων, οὓς ἔκτανον ἐν μεγάροισιν·
 εἰς ὑπερῶ' ἀναβάσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν
 ἦσθαι, μηδέ τινα προτιόσσεο μηδ' ἐρέεινε. 365

ἦ ῥα καὶ ἀμφ' ὤμοισιν ἐδύσετο τεύχεα καλά,
 ὦρσε δὲ Τηλέμαχον καὶ βουκόλον ἠδὲ συβώτην,
 πάντας δ' ἔντε' ἄνωγεν ἀρήϊα χερσὶν ἐλέσθαι.
 οἱ δέ οἱ οὐκ ἀπίθησαν, ἐθωρήσοντο δὲ χαλκῶ,
 ὠΐξαν δὲ θύρας, ἐκ δ' ἦϊον· ἦρχε δ' Ὀδυσσεύς, 370
 ἦδη μὲν φάος ἦεν ἐπὶ χθόνα, τοὺς δ' ἄρ' Ἀθήνη
 νυκτὶ κατακρύψασα θοῶς ἐξῆγε πόληος.

- došao je; ona ga je zadržala želeći ga
uzeti za muža usred svojih spilja, hranila i 335
besmrtnost obećavala, mnoge dane bez starosti,
ali nije nagovorit u grudima dušu mogla;
pa kako Feačanima došao je nakon muka;
svim su srcem oni njega kao boga počastili
i poslali brodom natrag u premilu domovinu, 340
dali su mu mjed i zlato i odjeće u obilju.
Posljednja je to riječ bila koju joj je izrekao,
slatkim snom se opustio, patnje duše uklonio.
- Nešto drugo tada smisli sjajnih očiju Atena;
pa kad je zaključila da Odisej je uživao 345
dovoljno u krevetu i supruzi i spavanju, tad
odmah s oceanske strane podigla je zlatnotronu
zoru ranoranilicu, svjetlonošu; i Odisej
ustao je iz postelje pa supruzi riječ govori:
„Ženo draga, evo gdje se u mukama napatismo 350
oboje, ti ovdje plaćuć za povratkom neizvjesnim
mojim, mene Zeus i drugi bogovi su okovali
nesrećama držeći me daleko od rodne grude;
sad, kad oboje smo stigli do kreveta željkovanog,
imovinu moju, molim, ti čuvaj u dvoru mome; 355
stoku koju bahati su prosci meni istrijebili
dijelom sam ću rekvirirat, dijelom će mi je Ahejci
pokloniti, pa ću tako štale opet popuniti.
Ja, međutim, sad u polje šumom bogato ću poći
oca dobrog svog da vidim koji za mnom gorko žali; 360
tebi, ženo draga, ovo nalažem, a znaš i sama –
jer odmah će glas krenuti čim izađe svijetlo sunce
da junake proscje pobih usred dvora svojeg: ti se
zato na kat lijepo popni sa ženama svoje svite,
ondje sjedi, nikoga ne gledaj niti išta pitaj.” 365
- Tako reče pa navuče na ramena krasan oklop
i probudi Telemaha, govedara i svinjara,
naredi im svima da se ratne opreme prihvate.
Oni bunili se nisu nego na se metal stave,
tad kapiju otvore, izađu, a Odisej vodi. 370
Svjetlo već se zemljom lilo, al Atena njih je mrakom
noći skrila, sakrivene brzo izvela iz grada.